OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Erityisasiantuntija Laura Lassila

Lausunto
9.3.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 198/2025 vp

Asian tausta

Esityksellä toteutetaan Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjauksia viranomaisten välisen tiedonvaihdon sujuvoittamisesta rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi.

Rikosseuraamuslaitosta koskevilla ehdotuksilla toteutettaisiin hallituksen ohjelman kirjaus tarvittavista lainsäädäntömuutoksista, jotta tietojen vaihtaminen vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneistä henkilöistä sekä muista henkilöistä, joilla voi olla vaikutusta vankilaturvallisuuteen, olisi mahdollista eri viranomaisten välillä.

Ulosottokaareen, lakiin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta, sekä lakiin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin osaltaan hallituksen ohjelman kirjauksia työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamisesta parantamalla tietojenvaihtoa viranomaisten välillä sekä mahdollistamalla oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

Lainsäädäntöehdotukset ja niiden arviointia perustuslain 10 §:ssä turvatun henkilötietojen ja yksityiselämän suojan kannalta

Ehdotuksissa on kysymys viranomaisen salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta toiselle viranomaiselle. Viranomaisten välistä tietojen luovuttamista ja saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä arvioitu yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Tiedonvaihto vankilaturvallisuuden parantamiseksi

Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

Uutena asiana ehdotetaan Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuutta pyytää lausuntoa keskusrikospoliisilta. Muilta osin ehdotuksissa on kyse voimassa olevan sääntelyn tarkentamisesta.

Rikosseuraamuksia koskevien tietojen katsotaan olevan valtiosääntöisesti arkaluonteisia henkilötietoja. Lisäksi rikosseuraamusten täytäntöönpanoon sekä tutkintavankeuden toimeenpanoon liittyvien henkilötietojen käsittelystä voidaan myös katsoa aiheutuvan korkea riski luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille.

1. **Rikosseuraamuslaitos voisi pyytää keskusrikospoliisilta lausuntoa** vankien tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavien työpaikkojen tai muiden toimintavelvollisuuspaikkojen mahdollisista yhteyksistä vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. *(1. lakiehdotuksen 16 a § ja 36 §)*

   Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä, eikä Rikosseuraamuslaitos voi tällä hetkellä tarkistaa työpaikkojen taustoja. Ehdotus parantaisi siten merkittävästi Rikosseuraamuslaitoksen

mahdollisuuksia varmistaa, ettei työpaikkoina voisi toimia yrityksiä, joilla on yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Ehdotus on rajattu koskemaan vain työpaikkaa koskeviin tietoihin, eikä Rikosseuraamuslaitoksella olisi oikeutta luovuttaa tai saada yksittäistä henkilöä koskevia tietoja.

Ehdotetussa 16 a §:ssä säädettäisi Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada salassapitosäännösten estämättä keskusrikospoliisilta lausunto asiasta. Rikosseuraamuslaitoksella ei kuitenkaan olisi oikeutta saada lausunnon antamiseksi käsiteltyjä tietoja, vaan Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien kannalta merkityksellistä olisi ainoastaan keskusrikospoliisin lausunnossaan antama tieto siitä, onko keskusrikospoliisin käsityksen mukaan kyseisellä työpaikalla tai muulla toimintavelvollisuuspaikalla sellaisia mahdollisia kytköksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Henkilötietoja voisi sisältyä lausuntopyyntöön ja keskusrikospoliisin antamaan lausuntoon vain siinä tapauksessa, että kyseinen työnantaja olisi yksityinen elinkeinoharjoittaja, jolloin luovutettavia henkilötietoja olisivat yksityisen elinkeinoharjoittajan y-tunnus ja toiminimi.

Ehdotetussa 36 §:ssä olisi kysymys rikosasioiden tietosuojalakia täsmentävästä rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittamisesta. Ehdotetun 16 a §:n tarkoittama lausuntopyyntö taikka lausunto voi sisältää sellaista vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyvää tietoa, joiden osalta rekisteröidyn tarkastusoikeuden rajoittaminen on perusteltua vankilaturvallisuuden ja myös henkilöiden turvallisuuden näkökulmasta. Tarkastusoikeuden rajoitus olisi tarkkarajainen ja täsmällinen.

2. **Rikosseuraamuslaitoksella olisi oikeus saada tietoja ulkomaalaisasioiden käsittelyjärjestelmään rekisteröidyn maassa oleskelua ja maasta poistamista koskevasta asiasta** myös silloin, kun kyse olisi tuomitusta, vangista tai tutkintavangista. Voimassa olevan sääntelyn mukaan kyseiset tiedot on oikeus saada vain silloin, kun kyse on rikoksesta epäillystä, yhdyskuntaseuraamusta suorittavasta tai valvottuun

koevapauteen sijoitetusta. *(1. lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin 6 kohta)*

Muutoksen myötä Rikosseuraamuslaitos voisi saada tietoja esimerkiksi kansainvälisen pidätysmääräyksen taikka kansainvälisen siirtoasian käsittelemiseksi. Rikosseuraamuslaitoksella olisi mahdollista saada myös tieto esimerkiksi vangin oleskelulupaa koskevan asian käsittelystä ja päätöksestä.

3. **Rikosseuraamuslaitoksen oikeutta saada sosiaalihuollon tietoja rangaistusajan suunnitelman laatimiseksi** muutettaisi siten, että tiedot olisi mahdollista saada jo ennen täytäntöönpanon alkamista. Tiedot sosiaali-, terveydenhuolto- ja kuntoutuspalveluiden käytöstä, työkokemuksesta, toimintakyvystä, päihdeongelmasta ja päihdehuollon palveluiden käytöstä, lähisuhdeväkivallasta ja edunvalvonta-asioista on katsottu olevan välttämättömiä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa. Olisi kuitenkin tarpeen, että henkilön hoidon ja kuntoutuksen tarve ja mahdollinen toimintakyvyn puute voitaisi ottaa mahdollisimman hyvin huomioon jo rangaistusajan suunnitelman laadinnassa ennen täytäntöönpanon alkamista. *(1. lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin 3 kohta)*

   Ehdotetun 16 §:n muutoksilla ei muutettaisi nykytilaa sen osalta, mitä tietoja Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä, mihin tarkoituksiin kyseisiä henkilötietoja saa käyttää eikä myöskään henkilötietojen säilyttämiseen ehdoteta muutoksia. Esityksellä ei myöskään muutettaisi Rikosseuraamuslaitoksen rekisterien tietosisältöjä.

   Lisäksi 1 momenttia muutettaisi siten, että *kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta* muutettaisi muotoon *sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta* tehtävien siirryttyä kunnilta hyvinvointialueille.

4. **Rikosseuraamuslaitos voisi luovuttaa poliisille tarpeellisia tietoja vangin yhteyksistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.** Rikosseuraamuslaitos voi jo nykyisellään luovuttaa tietoja toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

silloin, kun kyseiset tiedot ovat välttämättömiä. *(1. lakiehdotuksen 19 §)*

Oma-aloitteisesti luovutettavien tietojen osalta Rikosseuraamuslaitos joutuu arvioimaan tietojen välttämättömyyttä toisen viranomaisen tehtävien kannalta. Ehdotettu tarkennus poliisille oma-aloitteisesti luovutettavien tietojen osalta olisi tarpeen erityisesti siksi, että Rikosseuraamuslaitoksella ei ole oman tehtävänsä puitteissa mahdollista kattavasti arvioida esimerkiksi sitä, mitä tietoja poliisilla jo on hallussaan, ja mitkä tiedot siten poliisin näkökulmasta olisivat välttämättömiä luovuttaa.

Ehdotusta tarkennettiin lausuntopalautteen perusteella siten, että luovutettavat tiedot olisi rajattu koskemaan vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Ehdotetussa 19 §:n 2 momentissa täsmennettäisi siten voimassa olevaa 1 momentin säännöstä. Ehdotettavassa säännöksessä tietojen luovuttamisen edellytys olisi tietojen tarpeellisuus vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja lisäksi luovutettavat tiedot olisi säännöksessä rajattu koskemaan vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vangilla tarkoitetaan henkilöä, joka suorittaa vankeusrangaistusta, yhdistelmärangaistusta, sakon muuntorangaistusta tai sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 74 §:n 4 momentissa tarkoitettua arestia vankilassa taikka on valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 26 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimitettu vankilaan taikka yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 24 §:n nojalla säilöön otettu. Lisäksi lain 19 §:n 1 momentissa luovutettavat tiedot on rajattu koskemaan lain 5 §:n 1 ja 2 momentissa, 6 §:ssä, 7 §:n 2 momentissa ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja. Käytännössä ehdotetun 2 momentin perusteella luovutettavissa tiedoissa voisi siten olla kysymys joko vankilan sisällä havaitusta yhteydestä, taikka yhteydenpidosta vankilan ulkopuoliseen henkilöön, jossa olisi kysymys lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista koskien vangin yhteyksiä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Tiedonvaihto työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi

Ulosottokaari

1. **Ulosottorekisterin** osalta tehtäisi lakiin tarkennus muilta viranomaisilta saatujen tietojen tallentamisesta ulosottorekisteriin. Toisilta viranomaisilta tiedonsaantioikeuksien puitteissa hankitut tiedot, kuten verotustiedot ja tiedot viranomaisten rekistereihin rekisteröidystä omaisuudesta, ovat vakiintunut osa ulosoton tiedonhankintaa ja tiedonkäsittelyä. Lisäksi muutoksella olisi tarkoitus mahdollistaa muiden viranomaisten oma-aloitteisesti luovuttamien tietojen tallentaminen ja käsittely ulosottorekisterissä. *(2. lakiehdotuksen 26 §)*

2. **Ulosottomiehen mahdollisuutta luovuttaa omasta aloitteestaan tietoja esitutkintaviranomaisille** selkeytettäisi ja siihen lisättäisi työperäistä hyväksikäyttöä koskevat rikosepäilyt. Jo voimassa olevan lain puitteissa on mahdollista luovuttaa tietoja epäiltäessä ihmiskauppaa, mutta myös tämä lisättäisi nimenomaisesti säännökseen. *(2. lakiehdotuksen 72 §)*

Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

1. **Verohallinto voisi luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja työsuojeluviranomaiselle** myös työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen sekä työolosuhteiden ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvomiseksi. Nykyisin Verohallinto voi luovuttaa tietoja tilaajavastuulain valvontaan. *(3. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 16 kohta)*

   Lausuntopalautteen johdosta ehdotusta muutettiin niin, että luovutettavat tiedot olisi sidottu niiden välttämättömyyteen.

2. **Verohallinnolle ehdotetaan mahdollisuutta luovuttaa oma-aloitteisesti tietoja myös esitutkintaviranomaisille** silloin, kun kyse olisi työperäistä hyväksikäyttö koskevista rikosepäilyistä. Tietojen luovuttamisen mahdollistaminen myös esitutkintaviranomaisille on tarpeen,

koska Verohallinto voi tehdä havaintoja myös rikoksiin viittaavasta toiminnasta. *(3. lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 17 kohta)*

Tietojen luovuttaminen esitutkintaviranomaisille rikosepäilyn johdosta oma-aloitteisesti olisi niin ikään sidottu tietojen välttämättömyyteen.

Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelutoiminnasta

Ehdotettavassa pykälässä olisi kysymys pykälässä ehdotettujen rajausten mukaisen tietojoukon luovuttamisesta, eli tietoa voitaisi luovuttaa massamuotoisesti tai laajamittaisesti.

1. **Esityksellä laajennettaisiin työsuojeluviranomaisen nykyistä oikeutta saada tietojoukko Verohallinnolta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten**. *(4. lakiehdotuksen 4 c §)*

Ehdotettavan pykälän 1 momentin 1−3 kohdan nojalla työsuojeluviranomainen saisi tietoja yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä: joilla ei ole verovelasta Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä; jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita; tai joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä.

Työsuojeluviranomaisen oikeus saada tietojoukko Eläketurvakeskukselta ja Tapaturmavakuutuskeskukselta tilaajavastuulain noudattamisen valvonnan kohdentamista varten säilyisi ennallaan.

Lisäksi työsuojeluviranomaiselle ehdotetaan oikeutta saada Verohallinnolta tietojoukko työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamista varten.

Ehdotettavan 2 momentin mukaan työsuojeluviranomaisella olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien

rajoitusten estämättä työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen valvonnan ja ulkomaalaisen työvoiman käytön kohdentamiseksi Verohallinnolta yksilöintitiedot ja muut työsuhteen vähimmäisehtojen noudattamisen ja ulkomaalaisen työvoiman käytön valvonnan kohdentamiseksi välttämättömät tiedot yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä: jotka ovat laiminlyöneet palkan tai muun suorituksen maksamiseen liittyviä verolainsäädännössä tarkoitettuja velvoitteita*;* tai joiden liikevaihtoa ja toimintaa koskevat tiedot poikkeavat samalla toimialalla toimivista vastaavankaltaisista yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävistä yksiköistä*.*

Ehdotettavan pykälän 3 momentin mukaan Verohallinnon luovuttamaan tietojoukkoon sisältyviin yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitäviä yksiköitä koskeviin muihin valvonnan kohdentamiseksi välttämättömiin tietoihin voisi kuulua esimerkiksi sellaisten henkilöiden yksilöintitiedot, jotka Verohallinnon mukaan omistavat yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävät yksiköt.

Tiedot voisi luovuttaa vain työsuojeluviranomaisen nimenomaisen tietopyynnön perusteella ja työsuojeluviranomaisen olisi rajattava luovutettava tietojoukkoa yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröitävän yksikön oikeudellisella muodolla, maantieteellisellä alueella, aikajaksolla ja toimialalla.